

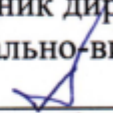
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ Д. Є. ЗАДОРА»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Циклова комісія «Оркестрові духові та ударні інструменти»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора

з навчально-виховної роботи

 Гірник М.Ю.

Підпис

ПІБ

29.08.2025

Дата

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ДИРИГУВАННЯ»

галузь знань

спеціальність

освітньо-професійний ступінь

освітньо-професійна програма

02 Культура і мистецтво

025 Музичне мистецтво

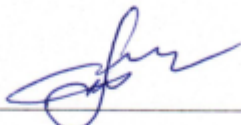
Фаховий молодший бакалавр

Музичне мистецтво

Розробник: Ухач Олександр Михайлович, викладач-методист, заслужений працівник культури України

Програму навчальної дисципліни «Основи диригування» обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії «Оркестрові духові та ударні інструменти», протокол № 1 від 29.08.2025

Голова циклової комісії _____



_____ Томич Ф.Ф.

МЕТА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи диригування» є:

- виховання музичної культури особистості, здатної до диригентської діяльності через формування системи дій, які становлять основу процесу диригентського виконавства: сприймання музичного твору та створення власного задуму, переклад задуму на мову диригентських жестів та міміки з метою керування колективним виконанням.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи диригування» є:

- формування культури сприймання музичного твору: досягнення авторсько задуму, його усвідомлення, переживання; формування системи теоретичних знань і набуття практичних навичок у сфері підготовки репертуару, репетиційного процесу, виховання у студентів творчої волі прагнення до самовдосконалення, формування художнього смаку, відчуття стилю, розширення світогляду, знайомство з кращими зразками вітчизняної та зарубіжної літератури; формування вербальних і невербальних засобів вираження задумів музичного твору і його цілісності; розвиток ерудиції здобувачів освіти у сфері оркестрової диригентської культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати: теоретичний матеріал відповідно до переліку навчальних тем (завдання предмету, основні етапи історії диригентського мистецтва, постановка диригентського апарату, основні питання специфіки диригентської роботи тощо);

вміти: використовуючи набуті знання (в т.ч. музично-теоретичні), грамотно прочитати нотний текст музичного твору;

- визначати і використовувати відповідні технічні засоби диригентської мануальної техніки в процесі роботи над музичним твором.

- володіючи основами диригентської мануальної техніки, передавати образний зміст музичного твору .

-застосовувати одержані знання та вміння на практиці.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

(Міждисциплінарні зв'язки)

Попередньо здобуті знання мистецького спрямування.

ПЕРЕЛІК ЗАГАЛЬНИХ (ЗК) І СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (СК) ВИПУСКНИКА

(відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра):

ЗК 3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

СК 5 Здатність демонструвати професійні навички та уміння в музично-теоретичній/виконавській/педагогічній/організаційно - творчій діяльності.

СК 8 Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 11 Здатність відслідковувати і оцінювати власний прогрес та досягнення у професійній сфері, проявляти критичну самосвідомість.

СК 14 Здатність до професійної самореалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає досягнення наступних результатів:

РН 6 Визначати зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту.

РН 13 Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

РН 15 Позитивно сприймати конструктивні критичні зауваження фахівців щодо своїх навчальних та творчих результатів і використовувати їх для власного професійного розвитку.

РОЗПОДІЛ ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ ГОДИН МІЖ ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ПОСЛІДОВНІСТЬ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні питання диригентського виконавства. Диригент, як виконавець, специфіка його «інструменту»; поліфонічність диригентської діяльності (диригент – інтерпретатор, вихователь, педагог, актор, режисер тощо). Основні етапи становлення сучасної техніки диригування;

Основні принципи диригентських рухів (свобода, графічна ясність, економність жестів). Музичні здібності, емоційно – вольові якості. Рівень музичної підготовки, необхідні для діяльності диригента;

Тема 2. Початкове формування мануального апарату. Вправи для звільнення, довільного розслаблення та розвитку диригентського апарату (рук, плеча, ліктя, передпліччя). Диригентський апарат (корпус, обличчя, руки, очі, міміка, артикуляція) і його можливості. Основна постава диригента (положення корпусу, ніг, рук, голови, плечей, передпліччя, кисті). Роль міміки в диригуванні. Будова руки (плечовий суглоб, плече, ліктьовий суглоб, передпліччя, променевий суглоб, зап'ястя, фаланги пальців). Поняття про диригентські позиції рук, діапазони, плани та їх роль в техніці диригування.

Тема 3. Складові диригентського жесту. Елементи диригентського змаху (диригентської долі): «точка - імпульс», «замах», «стремління», «точка». Ауфтакт. Функції ауфтакту. Три елементи початку диригентського виконання («увага», «дихання», «вступ»). Прийоми закінчення звучання (підготовка до закінчення і «зняття»).

Тема 4. Метр. Схема та малюнок диригентської сітки. Відображення характеру долей такту в диригентських схемах: відповідність активних і пасивних рухів сильним і слабким долям такту. «Вступ» на першу долю і «зняття» на останню (першу) долю.

Тема 5. Ритм. Початкове розмежування функцій рук (показ витриманих долей однією рукою і руху - іншою).

Тема 6. Динаміка. Прийоми передачі динаміки піано, форте (амплітуда жесту, сила, позиція, план, діапазон рухів, форма кисті). Диригування в нюансах *mp*, *mf*. Прийоми передачі кресендо і димінуендо (поступова зміна амплітуди жесту, сили, позиції, плану, діапазону рук). Доцільність використання одного із засобів чи їх сукупності при показі зміни динаміки.

Тема 7. Штрихи. Закономірності передачі штрихів.

Тема 8. Поняття про музичну фразу. Прийоми передачі фразування диригентськими жєстами (кульмінація та її підготовка); в залежності від тексту – смислові слова та метро ритму – сильні, слабкі долі відповідно активними чи пасивними рухами.

Тема 9. Підготовка диригентського апарату до оволодіння технікою. Вправи для розвитку темпоритму, відпрацювання елементів жесту, показів аффтакту, зняття, відчуття «звуку в руці», показів штрихів і фразування.

Тема 10. Техніка диригування. Метр. Прийоми передачі дво-, три-, чотиридольного метру на легато і нон легато в помірному і помірно швидкому темпах. «Вступ» і «Зняття» на різні долі такту. Ритм. Прийоми передачі ритмічних малюнків з різним чергуванням восьмих, четвертих і половинних тривалостей. Функції правої і лівої рук в диригуванні. Фермати здійсмані і нездіймані. Прийоми передачі фермат. Роль аффтакту в зупинці, переведенні та закінченні звучання. Динаміка. Прийоми передачі постійної сили звучності, посилення і послаблення звучності (зміна амплітуди жесту, сили, позиції, діапазону, плану, рук, ступеня акцентування точок, ліній руху руки, швидкості). Різка зміна динамічних градацій (контрастний аффтакт). Диригування в нюансах *p*, *f*, *mf*, *mp*. Темп. Диригування в помірному і помірно швидкому темпах. Залежність амплітуди диригентських жестів від темпу. Прийоми виконання змін темпу. Штрихи. Закономірності передачі штриха нон легато

Тема 11. Поняття про побудову музичного твору. Кульмінація (часткова і загальна, динамічна і смислова). Паузи і паузи між частинами і фразами. Фразування.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекції	практичні	індивід.	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
3 семестр					
Тема 1. Загальні питання диригентського виконавства	4	-	-	2	2
Тема 2. Початкове формування мануального	4	-	-	2	2

апарату					
Тема 3. Складові диригентського жесту	3	-	-	1	2
Тема 4. Метр. Схема та малюнок диригентської сітки	6	-	-	2	4
Тема 5. Ритм. Початкове розмежування функцій рук	6	-	-	2	4
Тема 6. Динаміка. Прийоми передачі динаміки	4	-	-	1	3
Тема 7. Штрихи. Закономірності передачі штрихів	4	-	-	1	3
Тема 8. Поняття про музичну фразу. Прийоми передачі фразування	14	-	-	5	9
4 семестр					
Тема 9. Підготовка диригентського апарату до оволодіння технікою	12	-	-	6	6
Тема 10. Техніка диригування	15	-	-	8	7
Тема 11. Поняття про побудову музичного твору	18	-	-	6	12
Усього годин	90	-	-	36	54

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
3 семестр		
1	Загальні питання диригентського виконавства	2
2	Початкове формування мануального апарату	2
3	Складові диригентського жесту	2
4	Метр. Схема та малюнок диригентської сітки	4
5	Ритм. Початкове розмежування функцій рук	4
6	Динаміка. Прийоми передачі динаміки	3
7	Штрихи. Закономірності передачі штрихів	3
8	Поняття про музичну фразу. Прийоми передачі фразування	9

	Всього годин	29
	4 семестр	
9	Підготовка диригентського апарату до оволодіння технікою	6
10	Техніка диригування	7
11	Поняття про побудову музичного твору	12
	Всього годин	25
	Всього годин на курс	54

ФОРМИ ТА ЗАСОБИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Результати навчання здобувачів освіти, що відображають досягнутий ним рівень компетентностей відносно очікуваних, ідентифікують і вимірюють у процесі контрольних заходів за допомогою критеріїв.

Оцінювання здобувачів освіти охоплює низку усних та практичних контрольних процедур, які використовують відповідно до компетентнісних характеристик (знання, вміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія) результатів навчання, досягнення яких контролюється.

Вимірювання рівня досягнення результатів навчання здійснюється експертно за критеріями.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти проводиться під час проведення поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться в кінці третього семестру у формі контрольного уроку, на якому здобувач освіти диригує два різнохарактерні твори (в різних розмірах), а також дає відповіді на питання, що вивчаються у третьому семестрі.

Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у формі диференційованого заліку, в терміни, встановлені графіком освітнього процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному програмою навчальної дисципліни.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання результатів поточного та підсумкового контролю здійснюється за національною (чотирибальною) шкалою:

«5» - «відмінно»

Здобувач освіти володіє ґрунтовними знаннями, висловлює та аргументує власне ставлення до різних поглядів на об'єкт вивчення; здатний розв'язувати проблемні завдання; вільно володіє інформацією та творчо її використовує. Самостійна робота виконана в повному обсязі.

«4» - «добре»

Здобувач освіти засвоїв основні уявлення, поняття. Застосовує здобуті знання на практиці. Відтворює частину матеріалу без розкриття причинно-наслідкових зв'язків. Самостійна робота виконана в повному обсязі з незначними помилками.

«3» - «задовільно»

Здобувач освіти намагається робити висновки без підтвердження їх прикладами; частково володіє обов'язковою номенклатурою. Самостійна робота виконана частково.

«2» - «незадовільно»

Здобувач освіти не володіє знаннями у межах вимог навчальної програми, не здатний розв'язувати проблемні завдання та не володіє матеріалом з вивчення даної дисципліни. Самостійна робота не виконана.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Для повноцінного засвоєння програмового матеріалу, здобуття та закріплення необхідних знань і навичок в аудиторії, де проводяться заняття по предмету «Основи диригування» потрібно мати:

1. Фортепіано.
2. Диригентська підставка.
3. Таблиці з малюнками диригентських сіток.
4. Аудіовізуальна апаратура.
5. Комп'ютер з відповідним програмним забезпеченням.
6. Різноманітна нотна література.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кочерженко О. Репетиційна методика роботи з оркестром. К.: Музична Україна 1997.
2. Колесса М. Основи техніки диригування. – К.: Музична Україна, 1773.
3. Кофман Р. Виховання диригента: Психологічні особливості. К.: Музична Україна 1986.
4. Поляков О. Мова диригування. К.: Музична Україна 1987.
5. Розумний І. Посібник з диригування. К.: Музична Україна 1968.

Додаткова

Перелік музичних творів, рекомендованих для ознайомлення та вивчення:

1. Й.С. Бах Арія Менует (з нотного зошита Анни Марії Магдалини Бах).
2. В. Косенко Чотири прелюдії.
3. М. Вериківський Прелюдія.
4. Г. Гендель Сарабанда.
5. Ю.Мейтус Романс.
6. Е. Гріг Народні пісні, Вальс, «Смерть Озе» з Сюїти «Пер Гюнт».
7. А. Дворжак Вальс.

8. Л. Колодуб «Мелодія» та «Сарабанда» з альбому для дітей.
9. А. Кореллі Сарабанда.
10. В. Косенко «Колискова» та «На узліссі» з циклу 24 дитячі п'єси.
11. М. Леонтович «Щедрик», «Дударик» та інші обробки народних пісень.
12. М. Лисенко «Меланхолійний вальс», «Сумний спів».
13. К. Стеценко Обробки народних пісень. Романси.
14. А. Хачатурян Андантіно.
15. Р. Шуман «Веселий селянин», Хорал, Марш, Маленький романс.
16. Д. Верді Марш з опери «Аїда».
17. М. Дремлюга «Лірична пісня».
18. М. Калачевський Романс.
19. М. Колеса Мініатюра.
20. Ф. Мендельсон Пісня без слів.
21. Ф. Шуберт Музичний момент, Серенада.
22. А. Коломієць Пісня.
23. І. Мартон Колискова.
25. Е Гріг Пісня Сольвейг (з сюїти «Пер Г'юнт»).
26. С. Гулак-Артемівський Вступ (до опери «Запорожець за Дунаєм»).
27. Менует з симфонії невідомого автора ХІХ ст..